

Sygn. akt I ACa 673/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marzena Miąskiewicz

Sędziowie: SA Bogdan Świerczakowski (spr.)

SO (del.) Mariusz Jabłoński

Protokolant: protokolant sądowy Karolina Długosz-Żółtowska

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa T. D., S. K., T. P., M. N. (1) i M. K. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 18 grudnia 2014 r., sygn. akt I C 563/13

1. oddala apelację;

2. nie obciąża powodów kosztami postępowania apelacyjnego.

Bogdan Świerczakowski Marzena Miąskiewicz Mariusz Jabłoński

Sygn. akt I ACa 673/15

UZASADNIENIE

Powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od Skarbu Państwa – Wojewody (...) następujących kwot z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu: na rzecz T. D. 75.000 zł, S. K. 50.000 zł, M. N. (1) 75.000 zł, T. P. 150.000 zł i M. K. (2) 50.000 zł. Powództwo zostało rozszerzone w toku procesu, odpowiednio do kwot: 139.739 zł, 90.493 zł, 135.739 zł, 271.479 zł i 90.493 zł.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa podnosząc m.in. zarzut przedawnienia roszczenia.

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo (pkt I) i zasądził od każdego z powodów na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwoty po 1.440 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt II).

Podstawa rozstrzygnięcia jest następująca.

Decyzją z dnia 22 marca 1976 r. Naczelnik Dzielnicy W.-W. odmówił spadkobiercom J. S. ustanowienia prawa użytkowania wieczystego gruntu położonego w W., przy ulicy (...), o powierzchni 576 m.kw. z jednoczesnym przejęciem na własność Państwa wszystkich budynków znajdujących się na gruncie. Samorządowe Kolegium odwoławcze decyzją z dnia 28 lutego 2008 r. stwierdziło nieważność tego orzeczenia.

Decyzją z dnia 17 maja 2010 r. Prezydent (...). W., po rozpatrzeniu wniosku J. S. z dnia 31 stycznia 1949 r. ustanowił na lat 99 prawo użytkowania wieczystego zabudowanego gruntu o powierzchni 350 m.kw., oznaczonego w ewidencji gruntów jako działka ewidencyjna nr (...) w obrębie (...), położonego w W., przy ulicy (...) na rzecz T. P. – w udziale 6/16, M. N. (2) – w udziale 3/16, T. D. - w udziale 3/16, S. K. - w udziale 2/16, M. K. (2) - w udziale 2/16 i jednocześnie odmówił ustanowienia prawa użytkowania wieczystego na rzecz wymienionych osób do gruntu o łącznej powierzchni 411 m.kw., oznaczonego w ewidencji gruntów jako działki w obrębie (...) nr (...) o powierzchni 257 m⁽²⁾ (pod ulicą (...)) i nr(...) o powierzchni 154 m⁽²⁾ (pod ulicą (...)). Odmówił również ustanowienia prawa użytkowania wieczystego na rzecz wskazanych osób do gruntu o powierzchni 306 m.kw., oznaczonego ewidencji gruntów jako działka ewidencyjna nr (...) -cz. w obrębie (...). Prezydent wskazał, że pierwsze z działek znajdują się w liniach rozgraniczających dróg publicznych co wyklucza możliwość korzystania z tej części nieruchomości przez następców prawnych dotychczasowego właściciela. Odmowa ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do części dawnej nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) -cz o powierzchni 306 m.kw. w obrębie nr (...) nastąpiła z uwagi na fakt, iż ta część nieruchomości została oddana w użytkowanie wieczyste w dniu 25 czerwca 1956 r. na rzecz Spółdzielni (...) w W. oraz prawa te ujawniono w księdze wieczystej. W decyzji stwierdzono, że grunt oddany w użytkowanie wieczyste nie może być ponownie oddany w użytkowanie wieczyste na rzecz innego podmiotu.

Aktualna wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego, części działek co do których Prezydent (...). W. odmówił ustanowienia użytkowania wieczystego wynosi 723 945 zł.

Zdaniem Sądu Okręgowego powództwo podlegało oddaleniu w całości z uwagi na skutecznie podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia. Zgodnie z art. 160 § 6 k.p.a. roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji administracyjnej. Decyzja nadzorcza Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W., na mocy której stwierdzono nieważność decyzji Naczelnika Dzielnicy W.-W. z dnia 22 marca 1976 r., została wydana w dniu 28 lutego 2008 r. W związku z powyższym trzyletni termin przedawnienia upłynął 28 lutego 2011 r. Powodowie nie wykazali, aby przerwali bieg terminu przedawnienia. Powołany przepis rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia wiąże z dniem w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem artykuł 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, że w myśl artykuł ust. 158 § 2 k.p.a. Żadna inna okoliczność, w tym wiedza o szkodzie i jej zakresie nie ma znaczenia przy badaniu, kiedy rozpoczął bieg terminu przedawnienia roszczenia (uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 17 lutego 2006 r., sygn. III CZP 84/05). Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska strony powodowej, że szkoda powstała w dacie, w której stała się ostateczna decyzja Prezydenta (...). W. w przedmiocie wniosku dekretowego.

Powodowie wnieśli pozew w dniu 17 maja 2013 r. a zatem po upływie trzyletniego terminu wynikającego z powoływanego wyżej przepisu. Sąd nie dopatrył się przesłanek do stwierdzenia, że doszło do nadużycia prawa podmiotowego przez pozwanego. Nie zaszyły żadne wyjątkowe, szczególne uwarunkowania, które nakazywałyby przyjąć podniesienie zarzutu przedawnienia za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Rozstrzygnięcie o kosztach zapadło na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wywiodło czterech powodów: T. D., S. K., M. N. (1) i M. K. (1), skarżąc go w całości w zakresie swoich roszczeń. Zarzucili;

1) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie poniższych okoliczności:

- że od dnia stwierdzenia nieważności orzeczenia Naczelnika Dzielnicy W. – W. z 22 marca 1976 r. przez SKO w W. w dniu 28 lutego 2008 r. toczyło się postępowanie administracyjne z wniosku z 31 stycznia 1949 r. podczas którego Prezydent wydał nie tylko decyzję nr (...) z 17 maja 2010 r., ale także decyzję nr (...) z 31 października 2008 r.;
- uszczerbek w majątku powodów można było określić najwcześniej w dniu doręczenia decyzji Prezydenta (...). W. z dnia 17 maja 2010r. i dopiero w tej dacie powodowie mieli świadomość zakresu szkody;
- od daty, w której powodowie dowiedzieli się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia nie minęły 3 lata do dnia wniesienia powództwa;
- źródłem szkody jest zdarzenie o charakterze ciągłym, występuje wielozłonowy związek przyczynowy, a od dnia, w którym powodowie dowiedzieli się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia nie minęły 3 lata;

2) niezastosowanie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez pominięcie rozszerzenia powództwa w dniu 15 grudnia 2014 r. i tym samym brak rozpoznania całości roszczenia, pominięcie art. 417 § 1 k.c. i art. 417¹ § 2 k.c. w zw. z art. 77 ust. 1 Konstytucji oraz art. 361 § 1 i 2 k.c. i art. 442¹ § 1 k.c. w zw. z decyzją nr (...) z 31 października 2008 r. wydaną przez Prezydenta (...). W.,

3) błędną wykładnię i niezastosowanie art. 123 § 1 i art. 124 k.c. poprzez przyjęcie, że złożenie wniosku o przyznanie prawa użytkowania wieczystego nieruchomości nie przerwało biegu terminu przedawnienia roszczenia określonego w art. 160 § 6 k.p.a.

4) pominięcie art. 5 k.c. w zw. z art. 2, art. 21 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji wobec podniesionego przez pozwanego i uwzględnionego zarzutu przedawnienia, który stanowił nadużycie prawa,

5) niezastosowanie art. 102 k.p.c. mimo okoliczności pozwalających na całkowite odstąpienie od kosztów procesu.

Powodowie wnieśli o zmianę wyroku i zasądzenie od Skarbu Państwa – Wojewody (...): na rzecz T. D. i M. N. (1) kwot po 135.739 zł oraz na rzecz S. K. i M. K. (2) kwot po 90.493 zł, w każdym przypadku z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty wraz z kosztami procesu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od skarżących kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Pierwsza postać zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. dotyczy nieuwzględnienia decyzji nr (...) z 31 października 2008 r. Jest to zarzut całkowicie chybiony, już dlatego, że co do zasady zarzut wadliwej oceny dowodu może odnosić się tylko do dowodu niepominiętego, a więc objętego oceną, a dowód pominięty nie może być kwalifikowany jako oceniony wadliwie z powołaniem się na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2015 r., I CSK 886/14, Lex nr 1811810). Nie narusza art. 233 § 1 k.p.c. pominięcie przez sąd przy wyrokowaniu określonej okoliczności faktycznej, nawet jeżeli strona uważa ją za okoliczność istotną dla rozstrzygnięcia sprawy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, Lex nr 151622). Poza tym skarżący wskazuje na decyzję, której nie wymienił w pozwie i która nie została złożona do akt sprawy, a zatem nie mógł Sąd czynić na jej podstawie ustaleń. Należy jeszcze zaznaczyć, że omawiany zarzut nie został w apelacji rozwinięty – nie wskazano w jaki sposób wzięcie pod uwagę decyzji nr (...) miało by wpłynąć na wynik sprawy. Przedstawione uwagi w jednakowej mierze odnoszą się również do zarzutu oznaczonego jako 2) - w zakresie, w jakim wskazano w nim na decyzję z dnia 31 października 2008 r.

W pozostałej części zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów także abstrahuje od treści art. 233 § 1 k.p.c. Prawidłowe postawienie zarzutu na podstawie tego przepisu wymaga wskazania konkretnego dowodu przeprowadzonego w sprawie, którego zarzut ten dotyczy i podania, w czym skarżący upatruje wadliwą jego ocenę (por. powołaną wyżej uchwałę SN z 25 listopada 2003 r., II CK 293/02). Tymczasem skarżący sformułował twierdzenia odnoszące się do kwestii prawnych dotyczących szkody. Zagadnienia te wyjaśnił trafnie Sąd Okręgowy odwołując się do poglądów wyrażanych w orzecznictwie, w szczególności do uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z 17 lutego 2006 r., III CZP 84/05 (OSNC 2006/7-8/114), zgodnie z którą bieg przedawnienia nie zależy od tego kiedy szkoda powstała lub się ujawniła. Nawiązanie w apelacji do art. 417 § 1 k.c. i art. 417(1) § 2 k.c. w związku z art. 442(1) k.c. i art. 77 Konstytucji jest więc również nietrafne. Trzeba dodać, że sami skarżący przytoczyli obszernie fragment uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2008 r., I CSK 464/07, zawierający stwierdzenie poparte odwołaniem się do wcześniejszego, ugruntowanego orzecznictwa, iż wymagalność roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem decyzji administracyjnej została uregulowana wyłącznie w art. 160 § 6 k.p.a. i nie stosuje się w tym przypadku przepisów o czynach niedozwolonych (str. 3 apelacji, k.280). W przypadku dochodzenia roszczenia na podstawie określonej w art. 160 k.p.a., początek biegu terminu przedawnienia został wyraźnie określony jako dzień, w którym ostateczna stała się tzw. decyzja nieważnościowa (§ 6).

Twierdzenie o ciągłym charakterze szkody nie przystaje do stanu faktycznego tej sprawy, w którym miało miejsce tylko jedno zdarzenie szkodzące, w postaci decyzji Naczelnika Dzielnicy W.-W. z 22 marca 1976 r. (odmiennie niż w sprawach, w których były następnie wydawane decyzje o sprzedaży lokali mieszkalnych najemcom – por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2014 r., III CZP 49/14, OSNC 2015/5/60).

Sąd Okręgowy nie odnotował wprawdzie w uzasadnieniu wyroku faktu rozszerzenia powództwa (przez podwyższenie dochodzonych kwot po wydaniu opinii przez biegłego – pismo procesowe z 15 grudnia 2014 r. – k.250-251), ale okoliczność ta nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia, oddalającego powództwo wskutek uwzględnienia zarzutu przedawnienia. Nie ulega wątpliwości, że powództwo zostało rozpoznane w takim kształcie, w jakim było popierane w chwili zamknięcia rozprawy, a więc w postaci rozszerzonej.

Zarzut naruszenia art. 123 § 1 i art. 124 k.c. także okazał się niezasadny. w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2016 r., III CZP 14/16, stwierdzono, że postępowanie administracyjne o ustanowienie prawa użytkownika wieczystego, toczące się po stwierdzeniu nieważności decyzji odmawiającej ustanowienia własności czasowej nieruchomości objętej dekretem z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...)(...), nie przerywa biegu przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody spowodowanej nieustanowieniem tego prawa unieważnioną decyzją (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Przekazując do rozstrzygnięcia pytanie w tym przedmiocie powiększonemu składowi, Sąd Najwyższy w zwykłym składzie zwrócił uwagę na potrzebę ujednoczenia praktyki orzeczniczej (postanowienie z 15 stycznia 2016 r., I CSK 1080/14 – k. 372-379 akt sprawy). Mając na uwadze powyższą potrzebę, jak również argumenty przedstawione w wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 16 lipca 2009 r., I CSK 499/08, z dnia 26 sierpnia 2009 r., I CSK 26/09 i z dnia 18 grudnia 2013 r., I CSK 142/13, Sąd Apelacyjny zwraca uwagę na odrębność postępowań: cywilnego (odszkodowawczego) i administracyjnego. Przyjmuje za Sądem Najwyższym, że art. 363 § 1 k.c. nie stanowi podstawy do wyboru sposobu kompensacji poniesionej szkody dla których ustawodawca przewidział odrębne tryby postępowania (postępowanie cywilne, postępowanie administracyjne). Zatem nie doszło do przerwania biegu przedawnienia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego również zarzut naruszenia art. 5 k.c. jest chybiony. Należy się zgodzić z Sądem Okręgowym, że w niniejszej sprawie nie występują żadne szczególne okoliczności, które mogłyby przemawiać za uznaniem podniesienia przez pozwanego zarzutu przedawnienia za nadużycie prawa. Powodowie wystąpili z powództwem ponad dwa lata po upływie terminu przedawnienia, a więc uchybienie terminowi jest znaczne. Oczekiwanie na rozpoznanie wniosku dekretowego nie uniemożliwiało ani nie utrudniało wystąpienia z pozwem o odszkodowanie. Należy podkreślić, że powodowie mogli zmieścić się w trzyletnim terminie zakreślonym artykułem 160 § 6 k.p.a. nawet jeszcze po wydaniu decyzji z której wywodzą (jak to zostało wykazane, niesłusznie) skutek o jakim mowa w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Po decyzji z 17 maja 2010 r., kiedy nie mogli już mieć jakichkolwiek wątpliwości co

do zakresu szkody, mieli jeszcze ponad pół roku do upływu terminu przedawnienia na wystąpienie na drogę sądową. Reasumując, nie zostały wykazane żadne usprawiedliwione przyczyny zaniechania wystąpienia z pozwem ponad dwa lata po upływie terminu przedawnienia.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 102 k.p.c. należy wskazać, że przepis ten zawiera wyjątek w stosunku do zasady wyrażonej w art. 98 § 1 k.p.c., a zatem wyłączona jest jego wykładnia rozszerzająca. Jednocześnie należy mieć na względzie, że art. 102 k.p.c. ma charakter dyskrecyjny, co ogranicza zakres kontroli instancyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2013 r., sygn. akt III CZ 75/12). Powołanie się w apelacji na brak ustawy reprivatyzacyjnej i fakt poniesienia szkody (k.284) nie przekonuje. Nie są to okoliczności zindywidualizowane, wyjątkowe w rozumieniu art. 102 k.p.c.

Z przedstawionych względów, przyjmując za swoje ustalenia Sądu I instancji, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. Ponieważ Sąd Najwyższy przedstawiając zagadnienie prawne powiększonemu składowi wyraził stanowisko korzystne dla powodów, którego zastosowanie powodowałoby uwzględnienie apelacji, Sąd II instancji uznał za celowe zastosowanie art. 102 k.p.c. i nieobciążenie powodów kosztami postępowania apelacyjnego.